

KOBİ'lerde İç Denetim Uygulamaları Ve Balıkesir'de Bir Araştırma

Suat KARA *

ÖZ

Günümüzde yaşanan gelişmeler dolayısı ile ticaret sınırları ortadan kalkmış, işletmeler küresel bazda faaliyetlerini sürdürmeye başlamışlardır. Bu doğrultuda ticaret ile paralel olarak rekabet de uluslararası boyutlara ulaşmıştır. Daha çok yerel bazda faaliyet gösteren KOBİ'ler de gelişmelere ayak uydurarak küreselleşme yoluna ve rekabet etme gücünü sağlayacak yapılanmaya gitmek zorundadırlar. Ekonomideki önemi büyük olan KOBİ'lerin finansman, yönetim, denetim alanı gibi unsurlarında meydana gelen aksaklıklar, işletmelerin faaliyetlerinde kısıtlamaya neden olmakta ve rekabet etme güçleri üzerinde olumsuz bir etki yaratmaktadır. Bu nedenle günümüzde şirketler, bağımsız denetim şirketleri tarafından yapılan denetim hizmetini almakla beraber, iç denetim uygulamalarına da ağırlık vermeye başlamışlardır.

Balıkesir Organize Sanayi Bölgesi'ne kayıtlı KOBİ'lerin iç denetim uygulamaları hakkında bilgi edinmek amacıyla yapılmış bu çalışmada; KOBİ'lere, iç denetim ve yapılan araştırma sonuçları hakkında genel bilgiler verilmiş, araştırma sonuçlarında, iç denetim faaliyetlerine önem verildiği, iç denetimde risk yönetimi uygulandığı ve sertifikalı iç denetçi bulundurulmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: KOBİ, İç Denetim, Risk Yönetimi

JEL Sınıflandırılması: M00, M42, G326

Practices in Internal Audit in Small and Medium Enterprises and A Research in Balıkesir

ABSTRACT

Due to the developments in the world, trade boundaries have disappeared and the enterprises have started to operate on a global basis. In line with the trade, competition has reached international dimensions. SMEs operating mostly on a local basis have to adapt to the developments and go to the globalization and structuring that will provide the power to compete. Disadvantages of SMEs, such as financing, management and audit areas, which have a great importance in the economy, cause restrictions on the activities of enterprises and have a negative impact on their competitiveness. Therefore, companies have started to provide audit services by independent audit companies and have started to focus on internal audit practices.

The aim of this study was to obtain information about the internal audit practices of SMEs registered to Balıkesir Organized Industrial Zone. General information was given to the SMEs on the results of internal audit and the results of the research, it was concluded that the results of the internal audit activities were given importance, risk management was applied in the internal audit and no certified internal auditor was available.

Key Words: SMEs, Internal Auditing, Risk Management

JEL Classification: M00, M42, G32

* Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi, İ.İ.B.F., Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bölümü, Uluslararası Finansman A.B.D., suatkara@balikesir.edu.tr

GİRİŞ

Küçük ve orta büyüklükteki işletmeler (KOBİ'ler), gelişmiş ve gelişmekte olan ülke ekonomilerinde önemli bir yere sahiptirler. Toplam işletmeler içerisinde %99'un üzerinde bir orana sahip olan KOBİ'ler, hem büyük işletmelerin yan ürünlerinin tedarik edilmesine yardımcı olur, hem de bu işletmelerle rekabet ortamında bulunarak ekonomik canlılığın sürekliliğini sağlarlar. Bütün işletmelerde olduğu gibi KOBİ'lerde de güvenlik önemli ve dikkate alınması gereken bir konudur. İşletme içerisinde meydana gelecek herhangi bir usulsüzlük, işletme hissedarları yanında müşteri, tedarikçi, personel, kamu otoritesi gibi, etkileşim içerisinde bulunduğu kesimleri de bu bağlamda etkilemektedir. Gerek ülke ekonomisi gerekse işletme sürekliliği ve işlerliği için sistemli bir denetimin varlığı önem taşımaktadır.

İç denetim, işletmelerin gerçekleştirdiği faaliyetlerin daha önceden belirlenen kriterlere uygunluğunun araştırılarak, gerekli önlemleri almak ve bu araştırmalar sonucunda bir takım öneriler getiren bir süreçtir. İç denetim sayesinde istenmeyen olayların önüne geçilerek, sistemli, düzenli, güven veren ve şeffaf bir işletme yönetimi oluşturulabilmektedir.

Çalışmada; ilk olarak KOBİ kavramı, KOBİ'lerin özellikleri, ülkemiz ve diğer ülkelerdeki ekonomi içerisindeki durumu üzerinde durulmuştur. Ardından, iç denetim kavramı ele alınmış, iç denetim yapma amaçları açıklanmaya çalışılmıştır. KOBİ'lerde iç denetimin önemi ve gerekliliği üzerinde durularak, Balıkesir Organize Sanayi Bölgesi'nde yer alan işletmelerin iç denetime verdiği önem, anket çalışması ile ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu çalışmanın, KOBİ'lerde iç denetim etkinliği ile yeterli akademik çalışmanın olmaması nedeniyle, gelecek çalışmalara yol açacağına ve bir vizyon sağlayacağına inanılmaktadır.

I. LİTERATÜR TARAMASI

İç denetimle ilgili, iç denetimin önemi, iç denetime verilen önem, iç denetimin gerekliliği gibi konularda literatürde yapılmış bazı yurt içi ve yurt dışı çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalar ve ulaşılan sonuçlar aşağıda açıklanmıştır. Leung (2003), Avusturya firmalarında yaptığı iç denetim etkinliği araştırmasında risk yönetiminin iç denetimin temel bir unsuru olduğunu ortaya çıkarmıştır. Kurnaz (2006), doktora tezi çalışması kapsamında görüşülen işletmelerin iç denetimin gerekli olduğuna inandıkları, ancak bu faaliyetlerin masrafı arttıracığı ve ekstra bir iş yükü oluşturacağı için olumlu bakmadıkları savı ortaya konulmuştur. Sarens and De Beelde (2006), ABD ve Belçika firmalarında yaptıkları çalışmada iç denetçilerin risk yönetiminde rollerini nasıl algıladıklarını mukayese etmeye çalışmışlardır. Bulgular sonucunda ABD'ye göre, Belçika firmalarındaki iç denetçilerin risk seviyesinin yüksek olduğu alanlarda ve formal risk yönetim sistemi alanlarında daha öncü rol oynadığı ortaya çıkmıştır.

Memiş (2007), Türkiye'deki iç denetim profilinin belirlenmesine ilişkin yaptığı çalışmasının anket sonuçlarına göre, halka açık olan işletmelerin tamamına yakınının denetim komitesinin olduğu, halka açık olmayan işletmelerde

ise bulunmadığı tespit edilmiştir. Yapılan anket uygulamasının değerlendirilmesi sonucunda Türkiye’de işletme yöneticileri ve diğer çalışanlar tarafından iç denetime yeterince değer verilmediği sonucuna ulaşılmış, SPK ve BDDK gibi kurumlar tarafından bir takım çalışmaların yapılmakta olduğu ifade edilmiştir. Abbott (2010), iç denetim fonksiyonunun denetim gözetiminde olması ile iç denetim faaliyetleri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve iç denetim fonksiyonunun denetim gözetiminde olmasıyla iç kontrol faaliyetleri için ayrılan bütçe ile ilgili olduğu sonucuna varılmıştır. Alkafaji and Majdalawieh (2012), Birleşik Arap Emirlikleri’nde iç denetçilere yaptığı ankette, kurumsal yönetimde iç denetimin rolü ve denetim komitesinin iç denetimdeki etkinliğinin olup olmadığını ölçmeye çalışmıştır. Denetçilerin %97’si, iç denetim raporlarının yönetimin sorumluluğu olduğunu ve denetim komitesiyle ilişkilendirilen iç denetim departmanının bu konuyla ilgili bilgilendirilmesi gerektiği sonucuna ulaştıklarıdır.

Cengiz (2013), işletmelerin kurumsal yönetim kapsamında iç denetimin yerini ve önemini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen çalışmada uygulanan anket sonucunda, işletmelerde kurumsal yönetim anlayışında iç denetimin etkin bir rol oynadığı ortaya çıkarılmıştır. Fakat iç denetim birimlerinin işletmede farklı bölümler bünyesinde bulunmasının kurumsal yönetim anlayışına uygun yön verememesine neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İşletmelerin iç denetimin gerekli ve önemli olduğunu ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. El-Kassar, Elgammal and Bayoud (2014), Lübnan’daki işletmelerde kurumsal yönettim kalitesi üzerinde iç denetimin etkisini ölçmeye çalışmak amacıyla yapılan araştırmada kurumsal yönetim kalitesiyle iç denetim çalışma kalitesi arasında önemli bir ilişkinin olduğunu rapor etmiştir.

II. KOBİ TANIMI, GENEL ÖZELLİKLERİ VE EKONOMİDEKİ YERİ

KOBİ terimi, küçük ve orta büyüklükteki işletmeleri ifade etmekle birlikte, kesin ve değişmez bir tanımı bulunmamaktadır. Bu tanım, ekonomiden ekonomiye dahi farklılık gösterebilmektedir. Örneğin bir ekonomi de büyük diye adlandırılan bir işletme, diğer ekonomide küçük olarak kabul edilebilir. KOBİ’lerin tanımlama ölçütleri; çalışan sayısı, satış miktarı, sermayelerinin miktarı ve yapısı, mülkiyeti, faaliyet alanı ve üretim yöntemi gibi kriterlerdir. Bu kriterlerden genel olarak en fazla tercih edilen yöntem ise istihdam edilen kişi sayıdır (Açıkgöz, 2006: 16).

16 Nisan 2005 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olan “5331 sayılı Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanuna Bir Ek Madde Eklenmesine İlişkin Kanun” çerçevesinde yapılan KOBİ tanımı; cirosu 25 Milyon TL’den ve çalışan sayısı 250 kişiden az olan işletmeler olarak ifade edilmiştir. Ayrıca bu tanımda KOBİ’ler mikro, küçük ve orta ölçekli olarak üç gruba ayrılmıştır. Bu ayırmada, cirosu 1 Milyon TL ve çalışan sayısı 10 kişiden az olan işletmeler mikro, cirosu 5 Milyon TL’den ve çalışan sayısı 50 kişiden az olan işletmeler küçük, cirosu 25 Milyon TL’den ve çalışan sayısı

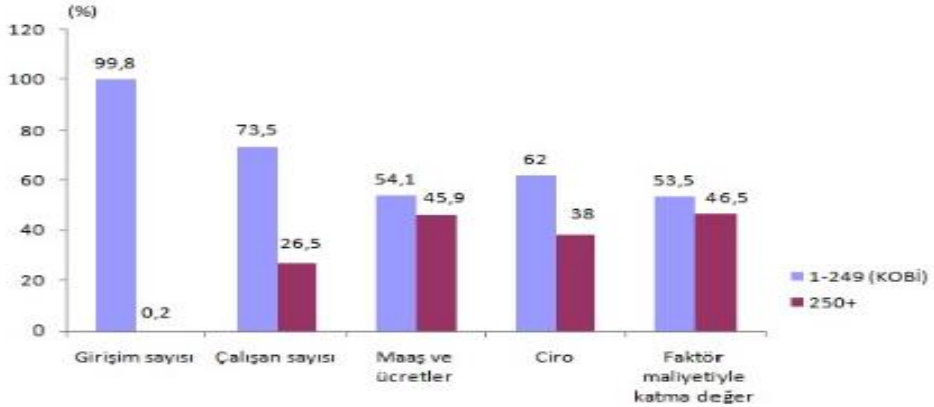
250'den az olan işletmeler ise orta ölçekli işletme olarak tanımlanmıştır (Aydın, 2010:55).

4 Kasım 2012 tarihli resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin (KOBİ) Tanımı ve Nitelikleri Belirleyen Yönetmelik” e göre, KOBİ tanımında bazı değişiklikler yapılmıştır. Orta ölçekli işletmeler tanımında yer alan satış hasılatı (ciro), 25 Milyon TL'den 40 Milyon TL'ye, küçük ölçekli işletmeler tanımında yer alan satış hasılatı, 5 Milyon TL'den 8 Milyon TL'ye yükseltilmiştir. Mikro ölçekli işletme tanımında ise herhangi bir değişiklik yapılmamıştır(<http://kobi.tobb.org.tr>).

KOBİ'lerin standart bir tanımı bulunmadığı gibi, işletmelere ait özellikleri de bir kalıba sığdırmak zordur. Çeşitli ekonomilerde, farklı tanımlamalar getirilen bu işletmelerin bazı genel geçer özellikleri aşağıdaki gibi ifade edilebilir. (Acar, 2014: 64):

- Daha az yatırımla daha çok ürün çeşitliliği sağlarlar,
- Daha düşük yatırım maliyetiyle istihdam imkânı yaratırlar,
- Talep değişikliklerine ve çeşitliliklerine daha kolay uyum sağlarlar,
- Teknolojik yeniliklere yatkındırlar,
- Bölgeler arası dengeli kalkınmayı sağlarlar,
- Gelir dağılımındaki çarpıklığı asgari seviyeye indirirler,
- Büyük sanayi işletmelerinin destekleyicisi ve tamamlayıcısıdırlar,
- Politik ve sosyal sistemlerin denge ve istikrar unsurudurlar,
- Demokratik ve liberal ekonominin ana sigortalarından biridirler.

Grafik 1. Türkiye Ekonomisinde KOBİ'ler

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 25 Kasım 2016 Haber Bülteni, 2014 Temel Göstergeler.

TÜİK'in 2016 istatistiklerine göre, Grafik 1'de görüldüğü üzere, KOBİ'ler Türkiye'de girişim sayısının %99,8'ini, çalışan sayısının %73,5'sini, maaş ve ücretlerin %54,1'ini, cironun %62'sini ve faktör maliyetiyle katma değerini ise %53,5'ini oluşturmaktadır.

Tablo 1'de de görüldüğü üzere KOBİ'ler, Türkiye'de olduğu gibi diğer ülke ekonomilerinde de önemli bir yere ve yüksek bir kapasiteye sahiptir.

Tablo 1. KOBİ'lerin Bazı Ülke Ekonomileri İçerisindeki Yerleri

Ülke	Tüm İşletmeler İçindeki Payı (%)	Toplam İstihdam İçindeki Payı (%)	Katma Değer İçindeki Payı (%)
ABD	98,9	57,9	50
Japonya	98,2	66	49,3
G. Kore	99,9	87,7	49,2
Malezya	99,9	65,2	31,2
AB 27	99,8	67,4	57,7
İngiltere	99,6	54,1	51
Almanya	99,5	60,4	53,6
İtalya	99,9	81,1	71,3
Türkiye	99,9	78	55

Kaynak: Odyakmaz, S., (2016), “Türkiye’de KOBİ’lerin İşletme Sermayesi Gereksinimi ve Banka Kredilerine Erişimi”, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, s.20, İstanbul.

III. İÇ DENETİM

Günümüzde Piyasa koşullarında ve teknolojiye meydana gelen küresel gelişmeler, işletme yönetimini zorlaştırmış, daha dikkat ve önem gerektirir seviyelere getirmiştir. Böylece, karşılaşılan tehlike ve riskleri önleyecek tedbirlerin alınması konusunda da iç denetimin önemi giderek artmıştır.

İç denetim, bir kurumun faaliyetlerini geliştirmek ve onlara değer katma amacını güden bağımsız ve objektif bir güvence ve danışmanlık faaliyetidir (Pickett, 2005: 6, Sarens ve Beelde, 2006: 223) ve kurumun risk yönetimi, kontrol ve yönetim süreçlerinin etkililiğini değerlendirmek ve geliştirmek amacına yönelik sistemli ve disiplinli bir yaklaşım getirerek kurumun amaçlarına ulaşmasında yardımcı olur (Adelberg, 1996: 37).

İç denetim, 5018 sayılı Kanunda “kamu idaresinin çalışmalarına değer katmak ve geliştirmek için kaynakların ekonomiklik, etkililik ve verimlilik esaslarına göre yönetilip yönetilmediğini değerlendirmek ve rehberlik yapmak amacıyla yapılan bağımsız, nesnel güvence sağlama ve danışmanlık faaliyetleri” olarak tanımlanmıştır.

Diğer bir ifadeyle iç denetim kavramı, iç denetçiler tarafından işletmelerin finansal ve finansal olmayan fonksiyonlarının sistematik olarak denetlenmesini içeren bir sistemdir. İşletmelerin bu finansal ve finansal olmayan fonksiyonları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Sağlar ve Tuan, 2009: 344):

- Finansal ve faaliyet bilgilerinin doğruluğu ve güvenilirliği,
- İşletme risklerinin tanımlanarak en aza indirilmesi,
- Dış düzenleme, kabul edilebilir iç politika ve yordamlara uyulması,
- Standartlara uygunluk,
- Kaynakların etkin ve verimli kullanılması,
- Örgütsel amaçların etkin bir şekilde başarılı bir sonuca ulaştırılmasıdır.

Bu açıklamalar çerçevesinde iç denetimin temel amaçları aşağıdaki gibi ifade edilebilir. (Kara, 2011: 37):

- İşletmedeki aktiflerin fiziki durumları ile defter kayıtlarını kontrol altında tutmak,

- İşletmede yapılabilecek yolsuzlukları ortaya çıkarmak, önlemek ve kanunlara uygunluğunu araştırmak,
- Muhasebe işlemlerinin, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri doğrultusunda sürekliliğini sağlamak,
- Yöneticileri, çalışanların görevlerini etkin ve verimli bir şekilde yerine getirip getirmediğini kontrol etmek,
- Denetleme sonucunda tasarruf sağlayabilmek,
- Üst yönetime, risk yönetim süreçlerinin etkin ve verimli olduğu konusunda güvence sağlamak,

IV. KOBİ'LERİN MARUZ KALDIĞI RİSKLER VE İÇ DENETİMİN GEREKLİLİĞİ

Genel anlamda risk, işletmelerin hedeflerine ulaşabilmesi ve amaçlarını gerçekleştirebilmesi için takip ettikleri politika ve stratejiler nedeniyle engelleyici bazı tehditlerin oluşması ihtimalidir (İbiş, 2015: 4). İşletmelerde birbirinden farklı birçok risk bulunmaktadır. KOBİ'lerin iç denetim birimini ilgilendiren risk yönetimi çerçevesinde riskler ele alındığında; finansal riskler, operasyonel riskler, stratejik riskler, uygunluk ve yasal riskler ve bilgi teknolojileri riski olarak ifade edilebilir.

Finansal riskler, finansal duruma bağlı olarak ortaya çıkan risklerdir. Bu tür riskleri incelerken özellikle alacaklar ve şüpheli alacaklara, stoklara, yatırımlara ve döviz işlemlerine dikkat edilmesi gerekmektedir (Griffiths, 2005: 23). Operasyonel riskler, işlemler sırasında hataya, aksaklıklara veya suistimallere dayalı risklerin yanı sıra organizasyon, iş akışı, teknoloji, insan gücü çerçevesinde oluşabilecek, işletmeyi kayba uğratacak, kredi veya piyasa riski dışında kalan ve geçmiş verilerden yola çıkılarak ölçümleme yapılabilecek her türlü risklerdir (Lavida, 2007: 146). Stratejik riskler, işletmelerin orta ve uzun vadede belirlemiş oldukları hedeflerine ulaşmasını engelleyebilecek risklerdir (Starbuck and Singer, 2010:5). Uygunluk ve yasal riskler, gerçekleştirilen faaliyetlerde mevcut yasa, düzenleme, kural ve kabul görmüş standartların dışına çıkılmasıyla karşı karşıya kalınabilecek risklerdir (Birindelli and Ferretti, 2008: 345). Bilgi teknolojileri riskleri ise, iş süreçlerini olumsuz yönde etkileyecek şekilde otomasyon sisteminin, ağ veya diğer kritik bilişim teknolojileri kaynaklarının kaybedilmesi potansiyeli olarak ifade edilmektedir (David and Barnier, 2011: 3, Kara ve Sakarya, 2012: 73).

Bu riskler önlem alınarak bertaraf edilmeli ve risklerin gerçekleşerek işletmeyi zarar boyutuna getirmesi engellenmelidir. Bu noktada kurumsal risk yönetiminin önemi ortaya çıkmaktadır. Kurumsal risk yönetimi içinde iç denetimin temel rolü, önemli risklerin uygun bir şekilde yönetilmesinin ve ayrıca kurumun iç kontrol sisteminin etkin bir şekilde işleminin sağlanmasına yardımcı olmak üzere yönetime, kurumsal risk yönetimi faaliyetlerinin etkinliği ile ilgili olarak güvence hizmeti vermektir (Reding vd., 2007: 5-10).

Son zamanlarda yaşanan küreselleşme nedeniyle yeni bir düzeye ulaşan dünya ekonomisinde KOBİ'ler, hem pazarda yer edinebilmek veya pazarda kalabilmek, hem de içerisinde buldukları rekabete ayak uydurabilmek için

büyük bir çaba sarf etmektedirler. Böyle durumlarda KOBİ'ler, temelinde ekonomik istikrarsızlık, bankacılık sisteminin yapısal sorunları, teşvik politikalarının yetersizliği ve kendi yapılarından kaynaklı bir takım finansal sorunların olduğu birçok sorunla karşı karşıya kalırlar (Kutlu ve Demirci, 2007: 190).

Küreselleşmenin etkisiyle işletmelerde görülen hızlı büyüme, karmaşıklaşan işlemler, yaşanan krizler ve geçtiğimiz dönemlerde ABD'de ve Avrupa'da yaşanan muhasebe ve denetim skandalları mali raporların doğruluğunun sağlanması konusunda denetimin önemini ortaya koymaktadır (Güler, :391). İç denetim ise, denetim konusunda yararlanılan en önemli uygulamadır.

İç denetim, finansal denetim açısından mali tablolara temel oluşturan muhasebe bilgilerinin doğruluğunu ve güvenilirliğini araştırır. Muhasebe bilgileri elde edilirken kullanılan sistemleri gözden geçirerek herhangi bir hata ve yolsuzlukların önüne geçer. İşletme faaliyetlerinin yönetim politikalarına, planlara, yasalara uygunluğunu ölçer. Ayrıca işleme kaynaklarının ekonomik ve verimli kullanılıp kullanılmadığını takip ederek, yönetime raporlayarak işletme içerisinde sistemli bir yapının oluşmasına katkı sağlar. Bu tür katkılarının yanı sıra, işletmenin karşı karşıya kaldığı risklerin belirlenmesi, tanımlanması, değerlendirilmesi, yönetilmesi konularında üst yönetime ayna tutarak, farkındalığın sağlanması ve çözüm önerileri sunmaları konularında da önemli bir yere sahiptir (Alagöz, 2008: 106).

V. ARAŞTIRMA

A. Araştırmanın Önemi ve Amacı

İşletme faaliyetlerine yön veren, hata ve hileleri azaltan, işletme varlıklarını koruma, işlerin personel tarafından ne düzeyde gerçekleştirildiğini tespit etme, geleceğe yönelik bir plan ve program oluşturma, olası eksikliklerin tespit edilerek yapıcı bir takım önlemler alınması konusunda önemi azımsanmayacak düzeyde olan iç denetim, KOBİ'ler içinde gerekli olan bir birimdir. İç denetim kavramının KOBİ'ler tarafından nasıl algılandığı, ne derece önem verildiği, bünyesinde bulunan işletmelerin bulunmayanlara göre ne gibi üstünlükler elde ettiği konuları önemli noktalardır.

Bu doğrultuda çalışmanın amacı; Balıkesir Organize Sanayi Bölgesi'nde yer alan işletmelerde iç denetim uygulamalarının ne düzeyde uygulanmakta olduğunu tespit etmektir. Ayrıca, iç denetim birimi olan işletmelerde hangi birimler altında yer aldığı, etkinliğinin ne düzeyde olduğu gibi birçok noktaya değinerek detaylı bir analiz gerçekleştirmektir.

B. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın örneklemini Balıkesir Organize Sanayi Bölgesi'nde faaliyet gösteren toplam 42 işletme oluşturmaktadır. Ölçeğin geliştirilme sürecinde literatür taraması ve görüşme yöntemi kullanılmıştır. İşletme yöneticilerinin ve konuyla ilgili yetkililerin iç denetim hakkındaki düşüncelerini ve verdikleri önemi belirlemeye yönelik 20 soruluk taslak bir görüşme formu geliştirilmiş ve alan uzmanlarına sunulmuştur. 2 meslek mensubu ve 3 akademisyenden edinilen

dönütler doğrultusunda ölçek 12 adet soruya indirilmiştir. Anketin güvenilirliği Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı ile test edilmiş ve 0,844 olarak bulunmuştur. Bu sonuç, hazırlanan anketin oldukça güvenilir olduğunu ifade etmektedir. Araştırma bulguları SPSS 19.0 paket programı ile analiz edilmiş ve Kruskal Wallis ve Mann Whitney U testi analizleri kullanılmıştır.

C. Araştırmanın Hipotezleri

Çalışmada 4 adet hipotez belirlenmiştir.

Hipotez 1 (H₁): İşletmenin hukuki türüne göre iç denetime önem vermeleri arasında anlamlı bir şekilde fark yoktur.

Hipotez 2 (H₂): İşletmelerin yabancı ortaklık oranına göre iç denetime önem vermeleri arasında anlamlı bir şekilde fark yoktur.

Hipotez 3 (H₃): İşletmelerin sertifikalı iç denetçileri olup olmasına göre iç denetime önem vermeleri arasında anlamlı bir şekilde fark yoktur.

Hipotez 4 (H₄): İşletmelerin iç denetim biriminde çalışan personel sayısına göre iç denetime önem vermeleri arasında anlamlı bir şekilde fark yoktur.

D. Araştırma Sonuçlarının Değerlendirilmesi

D1. Araştırma Kapsamında Yer Alan İşletmelere Ait Genel Bilgilerin Analizi

Tablo 2' de, araştırmaya katılan işletmelerin tür, faaliyet alanı, çalışan sayısı, yabancı ortaklık oranı ve iç denetim birimleri ile ilgili bilgiler verilmektedir.

Tablo 2. Araştırma Kapsamında Yer Alan İşletmelere Ait Bilgiler

		F	%			F	%
İşletmenin hukuki türü	Anonim şirket	18	42,9	İşletmede etkin bir iç denetimin mevcut olup olmaması	Evett	24	57,1
	Limited şirketi	22	52,4		Hayır	6	14,3
	Diğer	2	4,8		Kısmen	12	28,6
İşletmenin faaliyet alanı	İnşaat	12	28,6	Yabancı ortaklık oranı	Yok	40	95,2
	Tekstil	2	4,8		1-9	2	4,8
	Gıda	10	23,8	İç denetim biriminin oluşturulma aralığı	2000 öncesi	4	9,5
	Mobilya	2	4,8		2001-2005	4	9,5
	Diğer	16	38,1		2006-2010	4	9,5
			2011-2015		16	38,1	
İşletmede çalışan sayısı	1-10	2	4,8	2016 sonrası	14	33,3	
	11-50	24	57,1	İç denetim biriminde istihdam edilen personel sayısı	1	8	19,0
	51-100	12	28,6		2	8	19,0
	101-500	2	4,8		3	4	9,5
	501 ve üzeri	2	4,8		4	4	9,5
			Diğer		18	42,9	
Sertifikalı iç denetçinin olup olmaması	Evett	12	28,6	İşletmenizde risk yönetim uygulamasının olup olmaması	Evett	34	81,0
	Hayır	30	71,4		Hayır	8	19,0
İç denetim yöneticisinin fonksiyonel olarak bağh	Denetim komitesi	2	4,8				
	Yönetim kurulu	10	23,8				

olduğu birim	Genel kurul	16	38,1	Evet ise hangi birimler altında	İç denetim	18	42,9
	Genel müdür yardımcısı	4	9,5		Risk yönetimi	6	14,3
	Muhasebe müdürü	4	9,5		Şirket dışı danışman	6	14,3
	Diğer	6	14,3		Stratejik yönetim	2	4,8
					Diğer	2	4,8

Tablo 2’de görüldüğü üzere, araştırma kapsamında yer alan işletmelerin %42,9’unu anonim şirketler, %52,4’ünü limited şirketler oluşturmaktadır. Bu işletmelerin %28,6’sı inşaat, %23,8’i gıda, %4,8’i tekstil, %4,8’i mobilya ve %38,1’i ise formda yer almayan diğer alanlarda faaliyet göstermektedir. İşletmelerde %57,1 11-50 arasında, %28,6 51-100 arasında, diğer aralıkların ise her biri %4,8 oranında çalışana sahiptir. Sertifikalı denetçinin var mı sorusuna işletmelerin verdikleri cevaplar doğrultusunda %71,4’ünde bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. İşletmelerin iç denetim yöneticilerinin %38,1’i genel kurula, %23,8’i yönetim kuruluna, %9,5’i genel müdür yardımcısına, %9,5’i muhasebe müdürüne, %4,8’i denetim komitesine ve %14,3’ü ise bu birimler dışında kalan birimlere bağlıdır. İşletmelerin %95,2’sinin yabancı ortaklık oranı bulunmamaktadır. Sonuçlara bakıldığında iç denetim biriminin işletmelerde ağırlıklı olarak 2011 yılından sonra oluşturulmaya başlandığı görülmektedir. İç denetim birimlerinde genel itibariyle 1-2 kişi istihdam edilmektedir. İşletmelerin %81,0’inde risk yönetim uygulaması bulunurken, bu uygulama genel itibariyle iç denetim birimi altında yer almaktadır.

Tablo 3’de işletmelerin risk yönetimi hakkındaki görüşlerine yer verilmektedir.

Tablo 3. Araştırma Kapsamında Yer Alan İşletmelerin Risk Yönetim Süreçlerine İlişkin Bilgiler

		%				F	%
Risk yönetim sürecinde iç denetim biriminin etkinliği	Risk yönetim çalışmalarını kendisi yapar	4	33,3	Odaklanılan risk grubu	Operasyonel risk	14	28,6
	Risk yönetim birimi ile birlikte çalışmaktadır	0	23,8		Piyasa riskler	8	19,0
	Dış danışman desteği ile çalışmaktadır		14,3		Finansal riskler	2	28,6
	İç denetimin rolü yoktur	2	28,6		Stratejik riskler	8	4,8
	Toplam	2	100		Tümüne aynı	10	19,0
					Toplam	42	100
Risk yönetim sürecinde iç denetim biriminin sorumluluğu	Potansiyel sorun noktalarını belirler ve risk tanımlaması yapar	14	33,3	İşletmede iç denetimden yararlanma şekli	Konusunda uzman bir iç denetçi vardır	6	14,3
	Risk analizi ve değerlendirmesi yapar	8	19,0		İşletme dışı uzmanlıklardan yararlanılmaktadır	10	23,8
	Mevcut fırsatları tanımlar	2	4,8		İşletmede farklı konumdaki bir personel görevlidir	20	47,6
	Raporlama ve gözlemler yapar	8	19,0				

Genel olarak risk yönetimi faaliyetlerinde bulunur	10	23,8		Diğer	6	14,3
Toplam	42	100		Toplam	42	100

Risk yönetim sürecinde iç denetim biriminin etkinliğini belirlemeye yönelik soruda işletmelerin %33,3'ü risk yönetim çalışmalarının iç denetim tarafından yapıldığı, %28,6'sı ise iç denetimin risk yönetim sürecinde rolü olmadığını ifade etmiştir. Risk yönetim sürecinde iç denetimin sorumluluğu nedir sorusuna işletmelerin %33,3'ü iç denetimin potansiyel sorunları belirleyerek risk tanımlaması yaptığını ifade etmiştir. %23,8'ine göre iç denetimin genel olarak risk yönetimi faaliyetlerinde bulunduğunu, %19,0'u ise risk analizi ve değerlendirmesi, raporlama ve gözleme yapmaları hususlarının iç denetimin sorumluluğu olduğunu dile getirmişlerdir. İşletmelerin %28,6'sı operasyonel riske, %28,6'sı finansal risklere, %19,0'u piyasa risklerine, %4,8'i stratejik risklere ve %19,0'unun ise tüm risklere aynı oranda odaklanmakta oldukları sonucuna ulaşılmıştır. İşletmelerin %47,6'sı iç denetim konusunda işletmede farklı konumda olan bir personelden yararlanırken, %23,8'i işletme dışı uzmanlıklardan yararlanmaktadır. %14,3'ünde ise uzman bir iç denetçi mevcuttur.

Tablo 4'te işletmeler tarafından iç denetime verilen önem derecesinin genel yüzdelik dağılımı, ortalamaları, standart sapmaları ve frekanslarına ait bilgiler verilmektedir.

E. Analizlerin Hipotezler Çerçevesinde Yorumlanması

İşletmelerin hukuki türüne, yabancı ortaklık oranına, sertifikalı iç denetçileri olup olmasına ve iç denetim birimlerinde istihdam edilen personel sayısına göre iç denetime verilen önemi belirlemede hipotez testleri kullanılmıştır. Hipotez testleri için Kruskal-Wallis ve Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Analizin yapılmasında SPSS istatistik programından yararlanılmıştır.

E1. Birinci Hipotez (H1) Analiz Sonuçları ve Yorumlanması

H₀: işletmenin hukuki türüne göre iç denetime önem vermeleri arasında anlamlı bir şekilde fark yoktur. (H₀: $\mu_1 = \mu_2 = \dots = \mu_k$)

H₁: işletmenin hukuki türüne göre iç denetime önem vermeleri arasında anlamlı bir şekilde fark vardır. (H₁: $\mu_1 \neq \mu_2 \neq \dots \neq \mu_k$)

Tablo 4. İşletmenin Hukuki Türüne Göre İç Denetime Önem Vermelerinin Değerlendirilmesine İlişkin Kruskal Wallis Testi Değerleri

DEĞİŞKENLER	Chi-Square	df	Asym. Sig.
F1	,130	1	,719
F2	,417	1	,519
F3	5,421	1	,020**
F4	1,182	1	,277
F5	,095	1	,758
F6	,017	1	,896
F7	3,832	1	,050**
F8	,130	1	,719
F9	4,413	1	,036**
F10	3,943	1	,047**

F11	,055	1	,815
F12	,000	1	1,000
**p<0,05 %5 Anlamlılık Düzeyinde farklılık vardır.			

Tablo 5 incelendiğinde anket kapsamında yer alan işletmelerin iç denetime verilen önem hususunda, F3, F7, F9, F10 değişkenlerinin %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tablo 5, iç denetimin, hatalı ve hileli işlemleri önleme ve ortaya çıkarma amacı, işletmede etkili bir kurumsal performansın gerçekleşmesine sağladığı katkı sağladığı ve tüm teşebbüs faaliyetlerinin değerlendirilmesi ve teşebbüsün amaçlarına daha yeterli bir biçimde ulaşmasına yön veren yönetim aracı oluşu konularında önemli farklılıkların bulunduğunu ve ($H_1:\mu_1\neq\mu_2\neq\dots\neq\mu_k$) hipotezinin kabul edildiğini göstermektedir.

Tablo 5. İç Denetime Verilen Önem Sorularının Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Frekansları

	ÖNEM SORULARI	Hiç önemli değil (%)	Önemli değil (%)	Ne önemli Ne önemsiz (%)	Önemli (%)	Son derece önemli (%)	N	Ort.	Std.sapma
F1	İç denetimin, risk değerlendirme sürecinin etkin bir şekilde çalıştığı konusunda yönetim kuruluna ve yönetime objektif güvence sağlaması	-	-	4,8	76,2	19,0	42	4,14	0,47
F2	İç denetim faaliyetinin, zamanı ve emeğini, kurum çapında düzgün risk yönetimi süreçlerinin kurulmasına ve uygulanmasına katkıda bulunan danışmanlık faaliyetlerine harcaması		4,8	4,8	76,2	14,3	42	4,00	0,62
F3	İç denetimin, hatalı ve hileli işlemleri önleme ve ortaya çıkarma amacı	-	-	-	33,3	66,7	42	4,67	0,47
F4	İç denetimin işletmede etik değerlere uyumu sağlama amacı	-	-	9,5	52,4	38,1	42	4,29	0,63
F5	İç denetçinin dış denetçi ile iletişimi sonucu diğer işletmelerde dış denetçinin edindiği bilgilerin yanı sıra kurumsal yönetim uygulamaları hakkında fikir elde etmesi	4,8	9,5	9,5	61,9	14,3	42	3,71	0,99
F6	İç denetimin, kontrol sistemlerinin etkinliğini ölçüp değerlendirerek yönetime objektif güvence sağlaması	-	-	4,8	66,7	28,6	42	4,24	0,53
F7	İç denetimin, işletme bilgi teknolojisi sisteminin güvenliğini ve raporlama imkanlarını içeren muhasebe bilgi sisteminin etkinliğini değerlendirmesi	-	4,8	-	38,1	57,1	42	4,48	0,74
F8	İç denetimin, süreçlerin etkinliğini değerlendirmek ve geliştirmek amacıyla yönelik sistemli ve disiplinli bir yaklaşım geliştirmesi	-	4,8		76,2	19,0	42	4,10	0,61
F9	İç denetimin işletmede etkili bir kurumsal performansın gerçekleşmesine sağladığı destek	-	9,5	9,5	61,9	19,0	42	3,90	0,82
F10	İç denetimin, tüm işletme faaliyetlerinin değerlendirilmesi ve işletmenin amaçlarına daha yeterli bir biçimde ulaşmasına yön veren yönetim aracı oluşu	-	9,5	23,8	61,9	4,8	42	3,62	0,73

F11	İç denetimin, kurum kanunları, yönetmelikleri ve politikalarının devamlılığını sağlayarak kurumun iş kanunları ve mevzuata uyumunu izleyerek kontrol etmesi	-	4,8	-	81,0	14,3	42	4,05	0,58
F12	İç denetimin, UFRS'nin doğru ve dürüst uygulamasında belirleyici oluşu	4,8	9,5	14,3	47,6	23,8	42	3,76	1,07

E2. İkinci Hipotez (H2) Analiz Sonuçları ve Yorumlanması

H_0 : işletmelerin yabancı ortaklık oranına göre iç denetime önem vermeleri arasında anlamlı bir şekilde fark yoktur. ($H_0: \mu_1 = \mu_2 = \dots = \mu_k$)

H_1 : işletmelerin yabancı ortaklık oranına göre iç denetime önem vermeleri arasında anlamlı bir şekilde fark vardır. ($H_1: \mu_1 \neq \mu_2 \neq \dots \neq \mu_k$)

Tablo 6. Yabancı Ortaklık Oranına Göre İç Denetime Önem Vermelerinin Değerlendirilmesine İlişkin Kruskal Wallis Testi Değerleri

DEĞİŞKENLER	Chi-Square	df	Asym. Sig.
F1	10,129	1	,001*
F2	,025	1	,874
F3	1,025	1	,311
F4	,627	1	,428
F5	7,359	1	,007*
F6	8,200	1	,004*
F7	2,226	1	,136
F8	10,129	1	,001*
F9	6,676	1	,010**
F10	6,728	1	,009*
F11	,120	1	,729
F12	6,378	1	,012**

*P<0,01 %1 Anlamlılık Düzeyinde anlamlılık vardır. **p<0,05 %5 Anlamlılık Düzeyinde farklılık vardır.

Tablo 6 incelendiğinde anket kapsamında yer alan işletmelerin yabancı ortaklık oranına göre iç denetime verilen önem hususunda, F1, F5, F6, F8, F10 değişkenlerinin %5, F9, F12 değişkenlerinin %1 anlamlılık düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tablo 6, risk değerlendirme sürecinin etkin bir şekilde çalıştığı konusunda yönetim kuruluna ve yönetime objektif güvence sağlaması, iç denetçinin dış denetçi ile iletişimi sonucu diğer işletmelerde dış denetçinin edindiği bilgilerin yanı sıra kurumsal yönetim uygulamaları hakkında da fikir elde etmesi, etkili bir kurumsal performansın gerçekleşmesine sağladığı destek, işletme faaliyetlerinin değerlendirilmesi ve işletmenin amaçlarına daha yeterli bir şekilde ulaşmasına yön veren yönetim aracı oluşu, TFRS' nin doğru ve dürüst uygulamasında belirleyici oluşu konularında önemli farklılıkların olduğunu ve ($H_1: \mu_1 \neq \mu_2 \neq \dots \neq \mu_k$) hipotezinin kabul edildiğini göstermektedir.

E3. Üçüncü Hipotez (H3) Analiz Sonuçları ve Yorumlanması

H_0 : İşletmelerin sertifikalı iç denetçileri olup olmamasına göre iç denetime önem vermeleri arasında anlamlı bir şekilde fark yoktur. ($H_0: \mu_1 = \mu_2 = \dots = \mu_k$)

H_1 : İşletmelerin sertifikalı iç denetçileri olup olmamasına göre iç denetime önem vermeleri arasında anlamlı bir şekilde fark vardır. ($H_1: \mu_1 \neq \mu_2 \neq \dots \neq \mu_k$)

Tablo 7. İşletmelerin Sertifikalı İç Denetçileri Olup Olmamasına Göre İç Denetime Önem Vermelerinin Değerlendirilmesine İlişkin Mann Whitney U Testi Değerleri

DEĞİŞKENLER	Mann Whitney U	Wilcoxon W	Z	Asymp. Sig. (2-tailed)
F1	176,000	641,000	-,150	,881
F2	154,000	619,000	-,972	,331
F3	180,000	645,000	,000	1,000
F4	100,000	565,000	-2,489	,063
F5	174,000	252,000	-,192	,848
F6	160,000	238,000	-,675	,500
F7	170,000	635,000	-,320	,749
F8	136,000	601,000	-1,650	,099
F9	146,000	611,000	-1,090	,276
F10	144,000	609,000	-1,158	,247
F11	164,000	629,000	-,652	,5144
F12	144,000	609,000	-1,071	,284

Tablo 7 incelendiğinde, araştırma kapsamında yer alan, iç denetçisi olan ve olmayan işletmeler arasında iç denetime verdikleri önem konusunda anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, işletmeler arasında iç denetimin işletmede etik değerlere uyumu sağlama amacı konusunda önemli farklılıkların olmadığını ve ($H_0: \mu_1 = \mu_2 = \dots = \mu_k$) hipotezinin kabul edildiğini göstermektedir.

E4. Dördüncü Hipotez (H4) Analiz Sonuçları ve Yorumlanması

H_0 : İşletmelerin iç denetim biriminde istihdam edilen personel sayısına göre iç denetime önem vermeleri arasında anlamlı bir şekilde fark yoktur. ($H_0: \mu_1 = \mu_2 = \dots = \mu_k$)

H_1 : İşletmelerin iç denetim biriminde istihdam edilen personel sayısına göre iç denetime önem vermeleri arasında anlamlı bir şekilde fark vardır. ($H_1: \mu_1 \neq \mu_2 \neq \dots \neq \mu_k$)

Tablo 8. İç Denetim Biriminde İstihdam Edilen Personel Sayısına Göre İç Denetime Önem Vermelerinin Değerlendirilmesine İlişkin Kruskal Wallis Testi Değerleri

DEĞİŞKENLER	Chi-Square	df	Asym. Sig.
F1	6,506	4	,164
F2	1,706	4	,790
F3	8,298	4	,081
F4	14,220	4	007*
F5	6,842	4	,144
F6	9,328	4	,053
F7	3,686	4	,450
F8	9,936	4	,042**
F9	6,928	4	,140
F10	9,685	4	,046**
F11	12,569	4	,014**
F12	16,174	4	,003*

*P<0,01 %1 Anlamlılık Düzeyinde farklılık vardır. **p<0,05 %5 Anlamlılık Düzeyinde farklılık vardır.

Tablo 8 incelendiğinde anket kapsamında yer alan işletmelerin iç denetim biriminde istihdam edilen personel sayısına göre iç denetime verilen önem hususunda, F8, F10, F11 değişkenlerinin %5, F4 ve F12 değişkenlerinin %1 anlamlılık düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tablo 8, iç denetimin işletmede etik değerlere uyumu sağlama amacı, iç denetimin süreçlerin kontrol etkinliğini değerlendirmek ve geliştirmek amacına yönelik sistemli ve disiplinli bir yaklaşım geliştirmesi, teşebbüs

faaliyetlerinin değerlendirilmesi, kanun, yönetmelik ve politikaların devamlılığının sağlanarak kanunlara uyumun sağlanması ve TFRS' nin doğru ve dürüst uygulanışında iç denetimin belirleyici oluşu konularında önemli farklılıklar olduğunu ve ($H_1: \mu_1 \neq \mu_2 \neq \dots \neq \mu_k$) hipotezinin kabul edildiğini göstermektedir.

SONUÇ

İç denetim, finansal ve finansal olmayan faaliyetlerin incelenerek değerlemesinin yapıldığı bir denetim türüdür. İç denetim, iç kontrol sisteminin etkinliğini ölçerek değerlendirir ve bu tür fonksiyonları nedeniyle önemli bir iç kontrol aracı olarak ön plana çıkar.

Son yıllarda yaşanan işletme skandalları ile birlikte denetim şirketlerine olan güven sarsılmış, işletmelerdeki iç denetim faaliyetlerine daha çok önem vermeye başlanmıştır. İşletme hissedarlarının hak ve çıkarlarının korunması konusunda da bir güvence olarak kabul edilen iç denetimin, işletme faaliyetleri üzerindeki etkinliği ve iç denetçilerin sorumlulukları her geçen gün artmaktadır.

Ankette yer alan önem sorularına verilen cevaplara bakıldığında işletmeler iç denetime oldukça önem vermektedirler. Ancak, etkin bir iç denetimin olup olmadığı, sertifikalı iç denetçinin varlığı, bu birimde istihdam edilen personel sayısı gibi sorulara verilen cevaplara bakıldığında uygulamada önem verme düzeyinin düşük olduğu görülmektedir.

İşletmelerin büyük çoğunluğunda iç denetim birimi ayrı olarak bulunmamakta ve iç denetim faaliyetleri çoğu işletmede muhasebe bölümü tarafından yürütülmektedir. Dolayısıyla iç denetim faaliyetleri de muhasebe bölümünde bulunan personel tarafından yürütülmektedir.

İç denetimin risk yönetiminde sorumluluğunu belirlemeye yönelik sorulan soruda ise, işletme yetkililerine göre, iç denetim risk tanımlaması yaptığı, sorun noktalarını tespit ettiği ve risk yönetimi faaliyetlerinde bulunduğu görülmektedir.

Bu çalışmanın, konuyla ilgili yeterli akademik çalışmanın olmaması nedeniyle, gelecek çalışmalara yol açacağına ve bir vizyon sağlayacağına inanılmaktadır. Bu konuya, henüz yeterli derecede bir önem verilmemiş olsa da iç denetime yönelik son zamanlarda SPK ve BDDK gibi kurumlar tarafından bir takım çalışma ve düzenlemenin yapılmış ve yapılmakta olması umut verici bir durumdur.

Öte yandan şüphesiz ki çalışmanın kısıtlı bir alanda yapılmış olması nedeniyle sonuçlar tüm Türkiye için genellenemez. Yapılan yorumların Türkiye'deki tüm işletmelerin iç denetimin önemi hakkındaki görüşlerine genelleme yapabilmek için diğer illerdeki işletmelerde de yapılan çalışmalar bundan sonraki araştırmalara yön verebilir.

KAYNAKÇA

Abbott, L.J., Parker, S. & Peters, G.F. (2010), Serving Two Masters: The Association Between Audit Committee Internal Audit Oversight And Internal Audit Activities. *Accounting Horizons*, 24(1), 1-24.

- Acar, A. (2014). İzmir İli KOBİ'lerinde Kalite Yönetim Sistem ve Tekniklerinin Kullanım Etkinliğinin Analizi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Açıkgöz, A. F. (2006). KOBİ'lerde Fon Yönetimi ve E-Finans. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Trakya Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- A.D. Chambers, (Ed.) (1996). Internal Auditing. U.S.A: Dartmouth Publishing Company.
- Alagöz, A. (2008). İşletmelerde İç Kontrol Sisteminin Önemi ve Denetim Komiteleri İle İç Denetim Birimi İlişkinin Hata ve Hilelerin Önlenmesindeki Rolü. http://www.alialagoz.com.tr/doc-dr-alialagoz-makaleleri/isletmelerde_ic_kontrol.pdf
- Alkafaji, Y., Majdalawieh, M. (2012). Corporate Governance and Internal Audit in the United Arab Emirates (UAE). *Internal Auditing*, 27(3), 30-38.
- Aydın, A. (2010). Basel II'ye Uyum Sürecinde Kobiler'in Yükümlülükleri ve Derecelendirme Uygulaması. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Birindelli, G., Ferretti, P. (2008). Compliance Risk In Italian Banks: The Results of A Survey. *Journal of Financial Regulation and Compliance*, 16(4), 335-351.
- Cengiz, S. (2013). İşletmelerde Kurumsal Yönetim Kapsamında İç Denetimin Yeri ve Önemi: Borsa İstanbul'da Bir Araştırma. *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi*, 15(2), 403-448.
- David, G., Barnier, B. (2011). Evaluating Operations And Information Technology Risk In Banks: Opportunities For Auditors To Bring More Value To Institutions. *The EDP Audit, Control, Security Newsletter*, 43(5), 1-15.
- Griffiths, P. (2005). Risk Based Auditing. U.S.A.: Ashgate Publishing.
- Güler, E. (2010). Sigorta İşletmelerinde İç Denetim Uygulamalarının İç Denetim Standartları İle Birlikte Değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi / İİBF, Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 19, 385-402.
- HTTP1:http://kobi.tobb.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=239:kob-tanm-deiti&catid=3:kobi-haberler
- IIA, (2012). International Standards For The Professional Practice Of Internal Auditing (Standards).
- İbiş, A. (2015). İşletmelerde Risk Yönetimi ve Türev Ürünlerin Kullanımı Üzerine BİST'te Bir Uygulama. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). *Balıkesir Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Balıkesir.
- Kara, S. (2011). İç Denetimde Risk Yönetimi. (Yayımlanmamış doktora tezi). Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Kara, S., Sakarya, Ş. (2012). Kurumsal Risk Yönetimi Çerçevesinde Risk Odaklı İç Denetim ve İMKB Uygulaması. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 1, 69-96.
- Kurnaz, N. (2006). Kurumsal Yönetim Ekseninde Risk Odaklı İç Denetim: Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi İşletmesinde Risk Odaklı İç Denetim Uygulama Analizi. (Yayımlanmamış doktora tezi). Dumlupınar Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Kutlu, H. A., Demirci, S. (2007). KOBİ'lerin Finansal Sorunları ve Çözüm Önerileri, İstanbul Kültür Üniversitesi, 4. KOBİ'ler ve Verimlilik Kongresi, İstanbul.
- Lavida, A.F. (2007). Internal Audit Function Role in Operational Risk Management. *Journal of Financial Regulation and Compliance*, 15(2), 143-155.
- Leung, P., Cooper, B.J. & Robertson, P. (2003). The Role of Internal Audit in Corporate Governance. The Institute of Internal Auditors Research Foundation, RMIT University: Melbourne.
- Memiş, M. Ü. (2007). Türkiye'deki İç Denetim Profiline Belirlenmesine İlişkin Bir Araştırma. Çukurova Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16(1), 461-478.
- Odyakmaz, S. (2016). Türkiye'de KOBİ'lerin İşletme Sermayesi Gerekisini ve Banka Kredilerine Erişimi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özbek, Z. (2008). KOBİ'lerin Tür Ekonomisine Etkileri. *Ekonomik Sorunlar Dergisi*. (<http://www.mfa.gov.tr/data/Kutuphane/yayinlar/Ekonomik> Sorunlar Dergisi/sayi31/Zerrin%20ozbek.pdf)
- Pickett, K.H.S. & Pickett, J. M. (2005). Auditing for Managers: The Ultimate Risk Management Tool. U.S.A. : John Wiley&Sons Ltd.

- Reding, K.F., Sobel, P. J., Anderson, U.L., Head, M.J., Ramamoorti, S. & Salamasick, M. (2007). Internal Auditing: Assurance&Consulting Services. U.S.A. : Institute of Internal Auditors Research Foundation (IIARF).
- Sağlar, J., Taun, K. (2009). İşletmelerde İç Denetim Fonksiyonunun Bağımsız Dış Denetim Maliyeti Üzerindeki Etkileri. *Çukurova Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(1), 343-358.
- Sarens, G., Beelde, D.I. (2006). The Relationship Between Internal Audit and Senior Management: A Qualitative Analysis of Expectations and Perceptions. *Internal Journal of Auditing*, 10, 219-241.
- Sarens, G., De Beelde, I. (2006). The Relationship Between Internal Audit And Senior Management: A Qualitative Analysis of Expectations and Perceptions. *International Journal of Auditing*, 10(3), 219-241.
- Starbuck, S., Singer S. (2010). Climate Change And Sustainability: Five Highly Charged Risk Areas For Internal Auditing. *Internal Auditing*, 25(4), 3-9.
- Sucu, M. E. (2010). KOBİ'lerde Stratejik Yönetim ve Bir Araştırma. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 25 Kasım 2016 Haber Bülteni (Rapor No. 21540). Ankara.

SUMMARY

With today's developments, the trade borders have ceased to exist, and businesses have started to operate on a global basis. In this direction, parallel to trade, has reached international scale. SMEs, which operate more locally, must also keep up with the developments and go to the structure to provide globalization and competitive power. Due to their structural characteristics, quick decision making and quick adaptation to innovations and low production and management costs make them a competitive advantage for SMEs. SMEs constitute 99.8 of our country's enterprises and 73.5 of employment and have an important place in our economy.

Disruptions in SMEs' financial, management and supervisory areas, which have a big impact on the economy, cause restrictions on the activities of the enterprises and have an adverse effect on their competitiveness. Especially when the rating score they receive as a result of independent auditing is lowered, the firms can not provide easy loans, their credits increase in the risk weight on the loans, and their costs to the business increases. At this point, auditing becomes more important and businesses are now focusing on internal audit practices, not leaving audit activity alone at the initiative of audit firms. Businesses can ensure that risks are managed in the most profitable way, by adopting an internal audit system, ie by having policies that will enable them to detect risks that they may encounter in the future and to avoid them with minimum harm.

In this study, it was tried to measure the importance of SMEs registered in Balıkesir Industry to internal audit practices. Survey method was used in the research and the results of the questionnaires were analyzed with "hypothesis tests".

In the study, primarily SMEs and internal auditing were defined and general information was given about the results of the research that was carried out later. The research has reached the conclusion that the companies operating in Balıkesir attach importance to internal audit activities according to legal

structures, foreign partnership ratio and number of personnel in internal audit unit. Also; it is concluded that enterprises have risk management practices in internal audit, focus on operational risks the most, do not have certified internal auditors, and internal audit role in risk management is more risk definition.